

EN VISUEL MUSIKPERFORMANCE OM DRØMMELANDET
AF OG MED LIVINGSTONES KABINET

CANADA

A young girl in a dark dress stands in a grassy field, her arms raised, with a forested mountain in the background. The word 'CANADA' is overlaid in large white letters.

BAGGRUNDSMATERIALE

KÆRE ELEVER OG LÆRERE,

Velkommen til forestillingen *CANADA* af og med *Livingstones Kabinet*.

Dette materiale er tænkt som baggrundsmateriale for forestillingen og indeholder artikler om de historiske begivenheder, der danner baggrund for forestillingen samt de tematikker, som har været til inspiration for kompagniet i udvikling af forestillingen.

Materialet kan læses, og diskuteres i klassen før eller efter jeres teaterbesøg.

Forhåbentlig vil de give jer input til refleksion og perspektivering af jeres oplevelse af forestillingen.

Rigtig god fornøjelse med *CANADA*.

Mange hilsner

LIVINGSTONES KABINET

Materialet er udarbejdet af Nicklas Bertelsen

INDHOLD

Praktisk info.....	2
Om forestillingen.....	3
Om antisemitisme, nazisme, Holocaust og Nürnberglovene.....	4
Nedarvede traumer.....	8
Wienerbørn.....	10
Fremmedarbejdere i Danmark.....	12
Det forjættede land.....	13
Om Livingstones Kabinet.....	14

PRAKTISK INFO:

På scenen: Amia Miang, Bo Carlsson og Pete Livingstone

Iscenesættelse og fortællerstemme: Nina Kareis

Scenografi: Johan Kølckjær

Komponist: Pete Livingstone

Lyddesign: Erik Christoffersen

Lysdesign: Martin Danielsen Barnung

Varighed: Ca. 1 time. Forestillingens sprog er dansk og engelsk.

OM FORESTILLINGEN

En erindring dukker op og ud af mørket: En kvindes hoved eksploderer med minder, og i et omsluttende lydunivers guider en fortællerstemme os gennem en forestilling med visuelt billedunivers tilsat livemusik og -sang.

Dette er afsættet for forestillingen CANADA, hvor der trækkes **tråde mellem den helt personlige fortælling** og det **storpolitiske**, mellem det historiske og det samtidige.

På det personlige plan er CANADA historien om Nina Kareis' families fortælling: Om Ninas mor, Brigitta, der som barn efter **2. verdenskrigs afslutning** kom med **Red Barnet fra Wien** på ophold i Danmark, og som voksen tog tilbage til Danmark, mødte en dansk mand, blev gift og fik et barn. Det er historien om Ninas morfar, der ifølge **nazisternes anti-jødiske 'Nürnberglovene'** fra 1935 ikke skulle interneres, men som alligevel endte i **koncentrationslejr**. Og det er historien om de **nedarvede traumer**, Ninas mor bragte med sig til Danmark.

Nina Kareis er opvokset i Århus i 70'erne med en enlig mor, der var østriger og jødisk.

Hun voksede op i den periode, da de første tyrkiske **'fremmedarbejdere'** kom til Danmark. For barnet Nina var der ikke et stort spring fra de spirende toner af begyndende racisme i Danmark til de **krigshistorier fra 1930'erne og 40'ernes Østrig**, hun havde hørt om gennem sin opvækst, og derfor begyndte hun at lægge flugtplaner.

Planer, der handlede om at flygte til et land langt væk fra Europa. Et **drømmeland**, 'The Land of Milk and Honey' - **CANADA**.

Stilmæssigt henter CANADA inspiration fra bl.a. **graphic novel** genren på den visuelle side og på lydsiden er stilen med den gennemgående fortællerstemme hentet fra **podcast**-genren.

ANTISEMITISME, NAZISME, HOLOCAUST OG NÜRNBERGLOVENE

Forestillingen CANADAs temaer har baggrund i de uhyrligheder, der fandt sted i Europa før og under 2.verdenskrig (1939-1945) og under Hitlers styre. Jødeforfølgelserne og Holocaust er en del af den arv og de traumer, der er har formet Ninas mors historie.

I de følgende giver vi derfor et baggrundsrids af fænomenerne antisemitisme, Holocaust, nazismen og Nürnberglovene.

HVAD ER ANTISEMITISME?

"Hvorfor har jøder store næser? Fordi luft er gratis!" Denne racistiske vittighed har været kendt i årtier, og baserer sig på fordommen om, at jøder er nærige og grådige. En sådan fordom om det jødiske folk kaldes antisemitisme (af ordet 'anti', der betyder 'imod', samt 'semit', der refererer til det jødiske folkefærd).

Denne specifikke fordom opstod, fordi at man som jøde i Europa indtil omkring 1800-tallet ikke måtte eje jord, og derfor ikke kunne dyrke landbrug. Jøder måtte derfor se sig om efter andre erhverv, og mange af dem blev bankmænd, handelsfolk og pengeudlånere (og dermed velhavende og, i nogles øjne, griske).

Forestillingen om jødernes pengegriskhed var blot én blandt mange faktorer, der bidrog til, at tyskerne under 2. verdenskrig internerede 6 millioner jødiske mænd, kvinder og børn i umenneskelige koncentrationslejre, hvor man skød og gassede dem ihjel.

Antisemitisk satiretegnig

Jødisk ghetto (folkedrab.dk)

HVAD ER NAZISME?

Nazisme er en politisk ideologi, der kort kan karakteriseres ved 3 ting:

1. Den er antidemokratisk og fascistisk. Dette betyder at befolkningen ikke vælger deres egne ledere som ved f.eks. et folketingsvalg, men i stedet styres af en diktator (eller 'führer', som man kaldte Adolf Hitler, nazisternes leder) hvis ord er lov, og som regerer for livstid.
2. Den er stærkt nationalistisk. Dette betyder at man identificerer sig med fædrelandet og foragter alt hvad der er fremmed og udefrakommende, herunder indvandrere og folk der tilhører andre racer. I Nazityskland ophøjede og tilbad man nationen i sådan en grad, at man endte med at dræbe de mennesker, man ikke mente hørte til i landet.
3. Dens racelære. I forlængelse af den nationalistiske tankegang, mener nazisterne at den ariske race (hvilke vil sige mennesker af tysk, skandinavisk og nordeuropæisk afstamning) er genetisk overlegen. Denne forestilling har rødder i en 'videnskabelig' racisme, hvor man mener at kunne bevise at den hvide mand biologisk er klogere, stærkere og mere civiliseret end andre racer. Nazisterne opfandt et racehierarki hvor man øverst fandt 'herrefolk' som arier, kinesere og japanere og nederst 'undermennesker' som polakker, serbere, romaer og jøder.

HVAD ER HOLOCAUST?

Holocaust er et græsk ord, der betyder 'afbrænding'. Ordet optræder i det gamle testamente i forbindelse med brændofrelse af dyr, og har derfor en vis forbindelse til den jødiske kultur og tradition.

I dag forbindes ordet med den systematiske udryddelse af cirka 6 millioner jøder (og utallige sigøjnere, handicappede, homoseksuelle og andre 'uønskede') udført af det nazistiske styre i Tyskland under 2. verdenskrig (fra cirka 1941 til og med krigens slutning i 1945). Holocaust startede oprindeligt som en 'internering' af jøder i ghettoer med det formål at få dem ud af Tyskland så nationen kunne blive 'raceren'. Disse ghettoer havde savelignende forhold. Jøderne arbejdede til de døde af udmattelse og var forarmede og underernærede.

Senere begyndte man at transportere jøderne til udryddelseslejre. Transporten foregik i fragttog der var fyldt til randen, uden adgang til mad, vand eller toiletter. Mange døde under transporten, der ofte strakte sig hundredvis af kilometer gennem både ekstrem kulde og varme.

De der overlevede havnede i koncentrationslejre, hvor de levede under slaveforhold.

Kun få kom derfra i live ved 2. verdenskrigs slutning i 1945. De fleste døde af sult og overarbejde, blev skudt og smidt i massegrave eller ombragt i gaskamrene. Nogle blev brugt som menneskelige forsøgskaniner i videnskabelige eksperimenter, hvor død eller svære handicaps ofte var til følge.

Auschwitz (yadvashem.org)

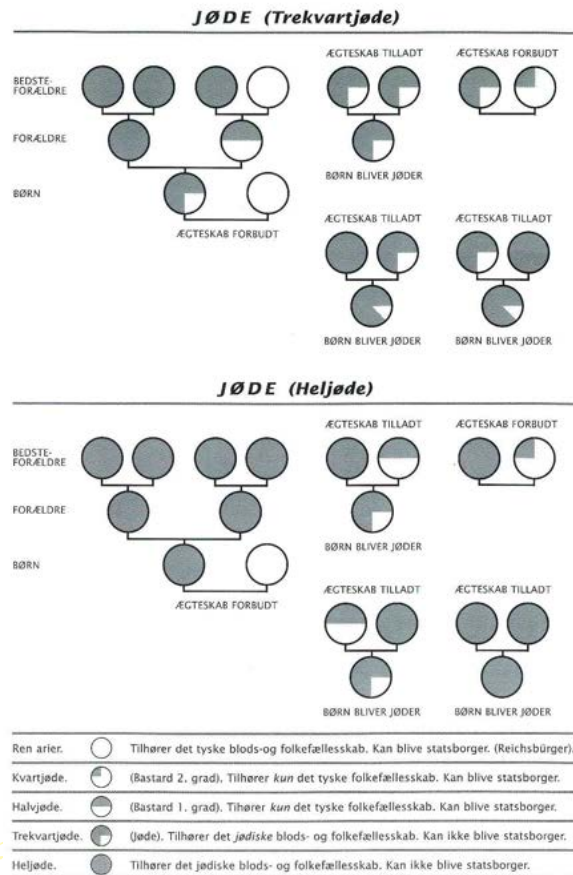

HVAD LEDTE TIL HOLOCAUST?

- Idéen om det rene, ariske menneske (racehygiejne). Tyskerne frygtede at den hvide, ariske race ville blive degenereret hvis den blandede gener med den jødiske. Derfor var løsningen at deportere og senere dræbe jøderne.
- Idéen om at jøderne stjal tyskernes velstand og territorium (lebensraum). Mange tyske jøder var før 2. verdenskrig velhavende og besad prestigefyldte erhverv i bl.a. retsvæsenet, bankvæsenet og på universiteter. Der var derfor en stor misundelse og foragt mod det jødiske mindretal i det fattige og ruinerede Tyskland, samt en konspiratorisk forestilling om at jøderne var ude på at overtage den tyske nation (til trods for at jøderne kun udgjorde 0.5% af befolkningen).
- Antisemitisme er et gammelt fænomen. Jøder er gennem historien ofte blevet gjort til syndebukke under økonomisk nedgang og andre kriser. Dette skyldes bl.a. at de i store dele af deres historie ikke har haft deres egen nation, men derimod været fremmed folkefærd i andres lande, og derfor nemme at udpege som fjenden.
- Nationalistiske strømninger i 18- og 1900-tallet gjorde, at man stillede spørgsmål ved jødernes (og andre etniske og religiøse mindretals) loyalitet overfor nationen, der nu var det fælles bindeled for mange mennesker som følge af industrialisering og storbyernes vækst.
- Første verdenskrig som førte til Tysklands økonomiske krise og reducerede landet til en gældsramt ruin. Man havde nu brug for en syndebuk, og de velstående jøder – som man i forvejen ikke brød sig om – var lette ofre.
- Et synligt mindretal af ortodokse, fattige jøder som tiltrak sig opmærksomhed pga. deres fremmede sprog og anderledes traditioner.
- Hitlers og nazisternes 'videnskabelige' raceteorier, der netop byggede på en forestilling om at den hvide race var øverst i et racehierarki, og risikerede at blive degenereret hvis man blandede blod med det jødiske folk.
- Højrenationale kræfter – dvs. Hitler og hans nazistparti - lykkedes med at gøre jøderne til det fælles fjendebillede igennem massiv propaganda. Det tyske folk havde svært ved at skelne fakta fra fiktion, og endte med at købe mange af Hitlers raceteorier. Derudover blev folkedrab holdt skjult i lang tid, selvom mange anede uråd.
- En omfattende overvågning af alle, der udtalte sig negativt om nazismen, hvilket bevirkede at ingen gjorde modstand. Bl.a. blev børn opfordret til at stikke deres forældre og lærere, hvis de hørte dem udtale sig negativt om nazismen.
- En forråelse af soldaterne i koncentrationslejrene, der på den måde vænnede sig til at slå jøderne ihjel. Drab og mishandling blev for tyskerne hverdag.

Medlem af nazistisk einsatz-gruppe skyder ukrainsk jøde, Vinnitsa, Sovietunionen, 1942 (folkedrab.dk)

Hvorfor

Hvorfor fik min familie ikke nosset sig sammen til at flygte i tide?

Når hver eneste offentlige udtalelse.

Hver eneste avisoverskrift

Hver eneste regerings erklæring tydeligt siger

At man er uønsket...

Siger at de vil ha' dig ud herfra...

At hvis du ikke rejser afsted så sender de dig bare til en eller anden lejr...

Så er det man spørger sig selv...

Hvorfor så ikke bare rejse frivilligt?

(fra forestillingen)

NÜRNBERGLOVENE

Nürnberglovene (udarbejdet i 1935) var en loverklæring i Nazityskland, der definerede hvem der var jødisk og hvem der var arisk, samt hvilke forskelle der var mellem de to gruppers rettigheder. Herudover fungerede de som en kategorisering af jødernes genetiske afstamning. Man skelnede mellem heljøder (folk med tre eller fire jødiske bedsteforældre), halvjøder (folk med to jødiske bedsteforældre) og kvartjøder (folk med en).

Nürnberglovene forbød (hel)jøder og i mindre grad halv- og kvartjøder en række forskellige ting, herunder:

- At gifte sig eller have seksuel omgang med ikke-jøder (altså arierne)
- At ansætte ariske kvinder i den fødedygtige alder i husstanden
- At stemme
- At sende deres børn i samme skoler som de tyske børn
- At beklæde et offentligt embede, dvs. f.eks. at være politiker, politimand eller på anden vis ansat i det offentlige system

Derudover registrerede man jøder og deres ejendomme, så det var nemmere at holde øje med dem og konfiskere, hvad de ejede. Man tvang dem også til at skifte navn til de jødisk klingende navne Sara og Israel, så man lettere kunne identificere dem og senere internere dem i ghettoer og udryddelseslejre.

Deres identifikationskort – pas etc. – blev stemplet med et stort J, så man altid vidste, hvem de var.

Nürnberglovene var altså, med alle dets restriktioner og diskriminationer, grundlaget for et decideret apartheidsamfund hvor jøderne blev til andenrangsborgere.

NEDARVEDE TRAUMER

Temaet *nedarvede traumer* er gennemgående i forestillingen CANADA. Ninas østrigske morfar var interneret i koncentrationslejr under krigen, og følgerne af dette har sat sit mørke præg på generationerne efter ham.

Den svenske psykolog Judith Beerman Zeligson, der selv har jødisk baggrund og hvis far sad i koncentrationslejr, har i mange år arbejdet professionelt med såkaldte *nedarvede traumer*: Traumer som forældre giver videre til deres børn, fordi de er så stærke, at de påvirker barnet gennem opvæksten.

Judith Zeligson arbejder ofte med jøder af '2. generation', hvilket vil sige mennesker hvis forældre gennemlevede Holocaust.

Man skulle ikke nødvendigvis tro at denne 2.generation var traumatiseret af hændelserne, men mange deltagere i hendes forløb fortæller at de oplever at forældrenes erfaringer gives videre til dem. Måske har deres forældre været så psykisk ustabile, at barndommen bar præg af omsorgssvigt eller vold. Måske opstod der en grundlæggende mistillid til verden og andre mennesker, på baggrund af forældrenes rædselshistorier fra koncentrationslejrene. "Ville de andre overhovedet redde mig, hvis Holocaust gentog sig?" er et hyppigt stillet spørgsmål hos mange af de deltagende i Zeligsons terapigrupper. "Har jeg en grundlæggende ret til at eksistere?" "Kan Holocaust, som mine forældre er en levende påmindelse om, finde sted igen?"

Mange ting kan bidrage til, at traumet ikke dør, blot fordi forældregeneration gør det. Judith Zeligson oplevede selv i sin barndom

at hendes far under sit rolige ydre, var mærket for livet: "Der gik en sky hen over min fars ansigt [når jeg spurgte ham om krigen]", fortæller hun i et interview. Faren talte aldrig om begivenhederne i koncentrationslejrene, de lå blot som en skygge i barndomshjemmet og fik den lille Judith til at spekulere over, hvad der mon var galt. "Børn er gode til at aflæse forældrenes sindsstemning", fortsætter Zeligson. I sit voksne liv har hun derfor selv haft brug for terapi, fordi hun følte at faren med sin adfærd, indirekte overførte mange af sine traumer til hende.

En mand i hendes terapigruppe beskriver, hvordan han som dreng falder og slår sig og søger trøst hos sine forældre. Forældrene reagerer med at fortælle ham, at han "burde være glad for, at der ikke var sket noget værre end det. Der skete langt værre ting, da vi var børn". Episoden føltes som et svigt, ikke kun fordi han ikke blev trøstet, men fordi han fra den dag gik rundt med en udefinerbar følelse af, at noget rædselsfuldt kunne ske når som helst.

Mange af jøderne i 2. og 3. generation efter Holocaust er desuden påvirket af, ikke at høre til i deres nation. Som jøde måtte man efter 2. verdenskrig forlade Tyskland og bosætte sig i fremmede lande, hvilket vil sige at man ingen rødder eller fælles traditioner havde med de mennesker, man delte land, by og nabolag med.

GENETISKE TRAUMER

Ikke alene kan traumer føres videre gennem forældres adfærd og opdragelse. Der er også belæg for at tro, at de kan videreføres genetisk:

"Forskere fra Emory University i USA har fundet ud af, at frygt blandt mus kan gå i arv i mindst tre generationer. Forskerne udsatte først en gruppe mus for en bestemt lugt, og gav dem samtidigt stød. Musene blev hurtigt bange for lugten, og veg tilbage for den. Det viste sig, at deres unger udviste samme reaktionsmønster." – illvid.dk (illustreret videnskab)

Det lader til at ungernes reaktionsmønster – der ikke ændredes hvis man placerede dem hos forældre der ikke var blevet udsat for stød – skyldtes en form for genetisk, nedarvet hukommelse (også kaldet epigenetik). Der er tale om en form for kontakt, der kan tændes og slukkes i arvemassen på musene. Grunden til at dette forsøg nævnes, er fordi det har givet anledning til at spekulere på, om jøder af 2., 3. og måske endda 4. generation kan have arvet deres traumer fra forældre, bedsteforældre og oldeforældre, og at mindet om Holocaust ikke alene sidder i den kollektive hukommelse, - men i kroppen.

Se interview med Judith Zeligson:

www.youtube.com/watch?v=i4mRA6kSeTY

Always a Worry

*Do not be scared my only treasure
But what I have to say could be regarded as a warning
Nothing more
But
If I were you, I would be careful
As a rule*

*Always a worry
Always a fear, yes it's
Always a thought that won't disappear*

(uddrag af sang fra forestillingen)

WIENERBØRN

I "Canada" hører vi om Ninas mor, Brigitta, der som barn kom fra Wien til et rekreationsophold i Danmark efter 2.verdenskrigs afslutning. Brigitta var blot ét blandt i alt ca.25.000 børn, der efter 1. og 2. verdenskrig fik et sådant ophold hos en dansk plejefamilie. Man kalder disse børn for "Wienerbørn".

"Iført den nye frakke og hue, hendes mor havde syet af et sengetæppe, trådte seksårige Elisabeth Lehningen den 1. marts 1920 ind i det ventende tog på Franz Josef-banegården i Wien og satte sig på et af de hårde træsæder. Hun var lille og spinkel, fordi hun længe havde kæmpet mod den spanske syge, der rasede i det meste af Europa efter Første Verdenskrig.

...

Målet for både Elisabeths rejse var Danmark, hvor [hun] skulle på rekreationsophold hos en plejefamilie, inden [hun] tre måneder senere skulle hjem igen.

...

Ankomsten til Danmark, gennede de voksne ledsagere hende og de øvrige børn ud af toget, og bad dem stille sig i kø, så de kunne få en plakat om halsen med deres navn og adressen på deres danske plejeforældre. Men hun havde ikke lyst til at bo hos en fremmed familie og løb hele tiden bagerst i køen igen. Til sidst blev det dog alligevel hendes tur, og en dame helt klædt i sort tog hendes hånd og førte hende bort fra menneskemængden."

– artikel i Kristeligt Dagblad (link til artiklen nedenfor)

Wienerbørn, 1949. (Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv)

Wienerbørn, 1949. (Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv)

Historien om Elisabeth Lehningen er historien om en af mange såkaldte wienerbørn, der både efter 1. og 2. verdenskrig blev sendt til Danmark fra det sønderbombede Østrig (der under begge krige var på Tysklands side), så de kunne få næring og behandling hos en dansk plejefamilie.

Mere end 25.000 stærkt underernærede og ofte syge børn blev transporteret fra det krigshærgede, ødelagte Wien til Danmark, så de kunne få mad, behandling og et tag over hovedet. I tre måneder skulle de bo hos danske plejeforældre. Mange var glade for dette ophold. Andre blev traumatiseret af det, fordi de trods danskernes gode intentioner og varme modtagelse følte sig skræmte af at være havnet hos fremmede forældre i et land, hvor de end ikke talte sproget. Danmarks redningsaktion af wienerbørnene fejres i dag både af danskere og østrigere (der sågar har gadenavne og mindehøjtideligheder opkaldt derefter) og huskes stort set altid i et positivt lys.

Men spørgsmålet er, om denne redningsaktion ikke befandt sig i en etisk gråzone?

Mange af wienerbørnene var formentlig døde af sult og sygdom, hvis man ikke havde bortadopteret dem midlertidigt, men samtidig er det ikke til at komme uden om, at det på trods af alle omstændigheder kan virke kynisk at tvangsferne børn helt nede i 4-5 års-alderen fra deres forældre og derefter sende dem tværs gennem Europa.

Elisabeth – som det også fremgår i artiklen fra Kristeligt Dagblad – er et eksempel på et wienerbarn der klarede sig godt, og tilmed besluttede at blive permanent hos sine plejeforældre. Den anden kvinde der optræder i artiklen, Hilde, endte også med at blive adopteret af sin nye danske familie, dog uden sin mors samtykke (hvilket i sig selv kan give anledning til diskussion).

Disse to kvinder er nogle af de få børn, der ikke tog hjem til Wien igen efter deres 3 måneder lange ophold. Man anslår at omkring 300 wienerbørn endte med at bo i Danmark permanent efter første verdenskrig og 125 efter 2. verdenskrig (ud af 25.000 i alt) Men hvordan forholdt det sig med størstedelen af wienerbørnene, der ikke ønskede at forlænge deres ophold hos de danske familier? Der tog hjem efter tre måneder til en Østrigsk familie, der havde sendt dem væk? Hvordan blev de påvirket af deres ufrivillige rejse? Dette fremgår ikke af historiebøgerne, og lader stadig til at være et kapitel i dansk historie, vi ikke vil dykke alt for dybt ned i.

FREMMEARBEJDERE I DANMARK

I forestillingen hører vi, at Nina som barn i Aarhus blev urolig, når hun i skolegården oplevede hadsk tale om de arbejdere fra andre lande, der kom hertil i 60'erne.

Jeg har aldrig været i Canada.

Men det ligger dér, og venter på mig. Hvis jeg skulle få brug for det. I en nødsituation.

Det er et sted, hvor man kan tænke større. Et sted, hvor man kunne skabe et helt nyt liv...

(fra forestillingen)

Udtrykket 'fremmedarbejder' er en betegnelse, vi her i landet brugte om indvandrere fra lande som Tyrkiet, Jugoslavien og Pakistan, der kom til Danmark for cirka 50 år siden, fordi der var mangel på arbejdskraft hos os. Senere ændrede man betegnelsen til 'gæstearbejdere'.

Der var fortrinsvis tale om yngre mænd, der sparede deres løn op for at kunne sende penge hjem til deres familier, og mange af dem forlod hurtigt Danmark igen. Dog blev en del boende og hentede senere deres familier hertil.

Mange fremmedarbejdere tog de jobs, som danskere af forskellige årsager ikke ville have (officielt hed det, at de tog det arbejde man 'ikke kunne finde egnet dansk arbejdskraft til'). Beskidt, sundhedsskadeligt og ensformigt arbejde, som f.eks. svejsearbejde på skibsværfter.

I løbet af 50'erne, 60'erne og starten af 70'erne opfattede kun få danskere indvandring og gæstearbejderne som et problem.

Det var først i løbet af 70'erne, i takt med den stigende arbejdsløshed, at danskerne begyndte at opfatte indvandrere som konkurrenter på jobmarkedet og/eller som bistandsnassere, og der derfor opstod en folkelig modstand mod folk fra fremmede kulturer. Dette blev et af startskuddene til indvandrerdebatten og til den stigende mistillid til mennesker af anden etnisk herkomst, som fortsat præger en del af diskussionen i dagens Danmark.

Gæstearbejdere (Foto: Erik Gleie/Ritzau Scanpix)

Læs mere: <https://immigrantmuseet.dk/viden-om/fremmedarbejderne/>

DET FORJÆTTEDE LAND

Mennesker, der er forfulgte, forarmede, undertrykte eller på flugt har til alle tider drømt om et sikkert sted med fred og frihed.

Betegnelsen "Det forjættede land" stammer fra det gamle testamente, hvor Gud lover Abraham at jøderne et land, der skal være deres eget, og som "flyder med mælk og honning".

"Forjættet" betyder "lovet", og på engelsk er betegnelsen "The Promised Land" eller "The Land of Milk and Honey". Begrebet er siden blevet en almen metafor for ønskedrømmen om et sikkert, fredeligt og frugtbart land eller område.

KANADA, AUSCHWITZ

Da jøderne steg af fragttogene i koncentrationslejren Auschwitz, blev de stillet op på rad og række og sorteret. Langt størstedelen af de afkræftede mænd, kvinder og børn blev sendt direkte i koncentrationslejr og senere i gaskamrene. Men nogle få heldige, oftest de unge stærke mænd og de arbejdsduelige kvinder, fik lov til at tilbringe deres dage i lagerhallerne, hvor jødernes kufferter og ejendele skulle bæres og sorteres.

Arbejde i disse lagerhaller blev anset som det bedste udfald. Det var bestemt ikke sjovt at læsse hundredvis af kufferter på lastbiler, eller at sidde og sortere folks ejendele på depoterne hvor kufferterne blev læsset af, men det var bedre end at dø. Man var midlertidigt i sikkerhed og kunne sågar spise nogenlunde ordentligt, samt slippe for at fryse, fordi man havde

mulighed for at finde mad, drikke og beklædningsgenstande i kufferterne.

Lagerhallerne – der formelt kaldtes 'Effektenlager 1 & 2' – blev hurtigt af jøderne omdøbt 'Kanada 1 & 2'.

Canada var for mange mennesker i Europa – både før og efter 2. verdenskrig – symbol på et fristed. "Det forjættede land", som det også optræder i jødernes Tora. Et sted hvor man har muligheder, hvor man er i sikkerhed for forfølgelse, undertrykkelse og død. At en beskidt lagerhal med hårdt, slavelignende arbejde blev betegnet som et godt sted, siger noget om, hvor forfærdelige forholdene var i resten af lejrene.

DRØMMEN OM DET SIKRE STED

I nyere tid har vi set store flygtningestrømme især fra det voldsomt krigshærgede Syrien og Afghanistan.

I 2015 oplevede vi det største antal flygtninge i nyere tid komme vandrende ad de europæiske hovedveje mod Nordeuropa, herunder Danmark – på vej imod, hvad de har håbet på, ville være et sikkert sted.

Oh Canada
Hiding from you
Way over there
Problem
On the beach
So off we go
Cana-da_

He was driving in circles
But he can fly
But he can fly
Way over there
White hair
Have a plan
To Canada
Cana-da_

And he jumped so very high
There on the beach
There all alone
Hiding from you
Blue eyes
In my Head
So off we go
Cana-da

And it seems like you might know
Oh Canada
There all alone
I have a map
Blue eyes
Have a plan
To Canada
Cana-da_

(sang fra forestillingen)

OM SCENEKUNSTENSEMBLET LIVINGSTONES KABINET

Livingstones Kabinet er et internationalt scenekunstensemble baseret i København.

Ensemblet blev grundlagt i 2000 af instruktør Nina Kareis (Danmark) og komponist Pete Livingstone (Skotland). Livingstones Kabinet har altid set sig selv som et kollektiv med skiftende aktører, forfattere, komponister, koreografer, performere, dramaturger, musikere, scenografer og instruktører, der sammen skaber tværkunstnerisk scenekunst med et helt særegent og meget genkendeligt scenesprog. Deres arbejde karakteriseres af en billedrig visuel stil og en stram og koreografisk iscenesættelse, ledsaget af nyskrevet live- og indspillet musik og lyddesign.

Siden 2002 har ensemblet produceret og co-produceret 14 forestillinger - både i mindre og større skala. Livingstones Kabinet har desuden medvirket i forestillinger og co-produceret med andre teatre i Danmark: Det Kongelige Teater, Kaleidoskop, Bådteatret, Riddersalen og Café Teatret. I 2012 blev forestillingen KLIP præsenteret af Statens Kunstfonds Scenekunstudvalg, som et af de mest spændende scenekunstværker det år. I 2008 blev forestillingen Babble Babble nomineret til en Reumert.

Livingstones Kabinet modtager i øjeblikket driftsstøtte og international udviklingsstøtte af Statens Kunstfonds Scenekunstudvalg.

KILDER / LÆS MERE:

Om holocaust, antisemitisme mm:

www.folkedrab.dk

www.holocaust-uddannelse.dk/baggrund/nazismensideologi.asp

folkedrab.dk/artikler/nurnberg-lovene

www.folkedrab.dk/artikler/nurnberg-lovene

Om Auschwitz og "Kanada":

<http://degob.org/index.php?showarticle=2017>

Om nedarvede traumer:

Judith Zeligsons artikel "Besat af forældrenes historie"

Dokumentarfilm: "De overlevendes børn"

Refleksioner og livsvalg: Judith Beermann Zeligson:

<https://www.youtube.com/watch?v=i4mRA6kSeTY>

fyens.dk/artikel/forskere-traumer-fra-holocaust-er-genetisk-arvelige

Om Wienerbørn:

<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/wienerboern-923>

<https://www.kristeligt-dagblad.dk/liv-sj%C3%A6l/da-wienerb%C3%B8rnene-kom-til-danmark>

Om gæstearbejdere i Danmark:

Immigrantmuseet.dk:

artiklerne "det arbejde danskerne ikke ville have", "muslim i Danmark", "dansk fremmedarbejderpolitik", "det vanskelige sprog", "portræt: Abdulgani Cittirikaya"

www.arbejdermuseet.dk